

JOAN F. MIRA

*“L’*avvocato*’ Agnelli, i la gent com ell, es visitaven, es reunien en salonets elegants, vestien impecablement, parlaven en veu baixa, i feien funcionar el país sense soroll i amb eficàcia antiga. El *‘cavaliere’* barroer, que fa el gest de les banyes en reunions internacionals, no és ben rebut segons en quins salons i en quines cases, i això no ho pot perdonar”*

De l’advocat al cavaller

Vostès sabran disculpar-me si en aquesta pàgina Itàlia i els italians apareixen bastant més sovint que altres països i altres gentes. Les raons d’aquesta predilecció meua són personals –Itàlia és per mi com una segona pàtria– i també són culturals, històriques i d’una intimitat que el nostre país i el seu ha tingut de manera molt especial. Res del que allà passa ens és del tot estrany, i sovint ens hi hauríem de mirar, per bé i per mal –de les màfies a la política, de les ciutats a les empreses–, si ens volem veure reflectits amb un altre fons i en una altra escala. Aquests dies passats, la nostra premsa i els nostres noticiaris parlaven extensament de la mort i de la vida de Giovanni Agnelli, i em fa tota la impressió que els redactors de notícies, els columnistes i comentaristes de casa nostra, no n’acabaven d’entendre el sentit: ni del personatge, ni del país on ha estat rei sense corona, ni de la Itàlia que ell ha viscut i ha contribuït a il·lustrar, ni d’una altra Itàlia que ara es projecta sota l’emblema i el nom de Berlusconi. En aquell país, com vostès segurament saben, hi ha una afecció general pels títols de tota espècie, i és ben habitual dirigir-se a les persones, o referir-s’hi, amb la denominació professional o honorífica corresponent, com ara *dottore*, *ingegnere*, *avvocato*, *cavaliere* o *commendatore*. En un país on al lampista o llander li diuen *idraulico*, això no té massa importància. És com si tothom aspirara a ser reconegut com a membre dels estrats superiors de la jerarquia, com si la vella noblesa –vella, però ben viva i present en la república– s’eixamplara amb els títols de crèdit tan generosament distribuïts. I així, l’aristocràtic Agnelli, elegant com ningú, que ocupava el cim més alt d’aquest ordre alhora clàssic i modern, era per al país sencer, i per al món, simplement i emblemàticament l’*avvocato*. No ha fet mai d’advocat, ha fet de monarca, però tant se val: allà ningú no s’enganya. De la mateixa manera que l’indescriptible Berlusconi (qualsevol descripció és incompleta, insuficient) és universalment conegut com *il cavaliere*, per alguna medalleta o distinció del tipus “cavaller del treball” o equivalent, d’aquelles que allà se’n donen cada any en abundància. Però, curiosament, el *cavaliere* és ell, entre tots, i més curiosament encara ningú a Itàlia, ni els seus abundantíssims votants i seguidors, no el tindrà per model de cavaller. El cavaller suprem era Giovanni Agnelli, i ara això s’ha acabat.

Com s’han acabat, possiblement, altres formes i dimensions poc visibles de la vida italiana. La direcció amagada i suprema de la vida econòmica –finances, inversions, fusions, les decisions grosses– estava en bona mesura entre les mans d’uns pocs noms, d’unes poques famílies (“*il salotto buono*”), en gran part sota l’empara i les ordres del senyor Cuccia, de Mediobanca, també desaparegut fa poc temps. Ha funcionat bé, segons sembla, durant algunes generacions, abans i després del vulgar Mussolini, molt abans del més vulgar Berlusconi. Era la continuació d’una antiga història de llinatges poderosos, pocs en cada ciutat, pocs en total, que encara han mantingut una presència activa però invisible fins els nostres temps. Com aquell dia que jo visitava, molt discretament, l’antiquíssim recinte de Montegiordano, seu romana immemorial de la família Orsini, i arribà un cotxe gran de vidres foscos, entrà al pati humit d’heura, estàtues i fonts, i en va baixar el senyor Martinazzoli, llavors secretari de l’agònica Democràcia Cristiana, que venia de visita al palau: ell sabia per què. L’*avvocato* Agnelli, i la gent com ell, es visitaven, es reunien en salonets elegants, vestien impecablement, parlaven en veu baixa, i feien funcionar el país sense soroll i amb eficàcia antiga. El *cavaliere* barroer, que fa el gest de les banyes en reunions internacionals, no és ben rebut segons en quins salons i en quines cases, i això no ho pot perdonar. Quan no es guarden les bones maneres fins i tot un país com Itàlia, ai dolor, porta camí de no ser ja mai més el que era.